

Vidám aratás, rettenetes ősz

Elifáz követelőző volt, sokszor reggeltől estig ott ödöngött a műhely körül, várta, hogy az apa letegye a nagytót, és elinduljon vacsorázni övele a Bécsi Lányokba, ahol legtöbbször odaröppent az asztaluk mellé egy-két éjjeli lepke. Máskor órákon át ült a pokróccal leterített vaságyon, és onnan nézte az öreget ideges várakozással, vagy azzal a fölénnyel, amelyet az apai szeretet és a dacos számonkérés ébresztett benne: ha Ili után valóban ő volt a legkedvesebb neki, mint Jákobnak József, és a többiekkel együtt mégis elhagyta őt, most kötelessége minden kívánságát teljesíteni; és mi mással tehetné jóvá a bűneit, mint épp azzal, hogy továbbra is igyekszik bevezetni őt a szerelem örömeibe. Néha föl is ugrott ültéből, és behajolva a fénylő üvegketrecbe, rávicsorított Bărănyra:

– Hagyja már a pizsmogást!... Ha ismét későn megyünk, már asztalt sem kapunk!...

Az apa mosolygott, látván az érzéki türelmetlenséget a fiúban, amely hetek óta feloldotta magányosságba görcsölt lelkét, hogy aztán napról napra mohóbbá tegye, s bár kissé aggódott e sietség miatt, mert üzni akarta magát a pénzért, mégis örült, hogy Elifáz, akinek újrakeresztelkedése után ő maga adta ezt a sajátos bibliai nevet, vigasztaló-ragaszkodó természetéért, elégtételt vészen és megbosszulja az ő eltékozolt ifjúságát, a sok térdeplést, hajlongást, meddő fohászt. Olykor mosolyogva állt meg a fiú ágyánál, nézte, amint lehunyt szemmel hever alkalmi kedvese mellett, és magában megfenyegette: – Ej, ej, te kis kandúr! – A sürgetésre végül is elrendezte a szerszamosasztalt, a táskájába csúsztatott néhány értéke-sebb órát, aztán eléjött az asztal mögül, s már a kulcsait csörgette.

A tóközi házacska földjét feltúrták a patkányok, néha éjjelenként is hallani lehetett, amint kaparnak, verekednek, de ki törődött velük: ők ketten legtöbbször pityókosan érkeztek, a lányok pedig náluk is otthonosabban ricsajogtak, vihorásztak, és vedelték a zárórakor becsoma-

goltatott rumot, ánizsos pálinkát, míg késő éjjel vetközni nem kezdtek. Ha a Bécsi Lányoknál elkerülték őket az éjjeli lepkék, apa s fia sorra járta a többi vendéglőt, szűk sikátorokban botladoztak valahol a Tanárok háza mögött, kapuk alá lestek be, vagy elvetődtek az állomásra, ahol a váróterem valamelyik szögletében mindig akadt egy-egy álmos, megfáradt és hiszékeny nő, akinek Bárány éneklő szelídséggel ajánlta fel a lakását.

E kalandokból néha botrányos helyzetek adódtak: némelyik fölcsipett lány megiszonyodott attól, hogy egy szelet húsért, egypár pohár borért e „göthös” sánta szélségeit is teljesítse a fiúé után, sipítózni kezdett éjnek idején, üvegeket vagdosott a földhöz, vagy fölkapta a magas sarkú cipőjét, és végigkalapált vele a sötétben közeledő óras fején. Ilyenkor Elifáznak kellett odaugrania, hogy a hajától megragadva leteperje a nőt, vagy kilökdösse a kapun: a dulakodásra felébredtek a szomszédok, odacsődültek a ház elé, és Báránynak többször pénzbüntetést kellett fizetnie csendháborítás miatt, egy ízben pedig törvény elé idézték, mert a telkét örömtanyává változtatta, és bűnrészes lett emberölési kísérletben.

Azon az estén is a vendéglőből tértek haza, egy aszszonnyal, aki véletlenül csapódott hozzájuk, és Csőrössel, a kissé hajlott orrú ismerős lánnyal, aki gyakoribb vendégük volt. Hogy miért tért vissza hozzá Elifáz többször is, ő maga sem tudta, hiszen eleinte idegenkedett tőle, mert fiús orrával és kék árnyékos szemével a borsevő tukánra emlékeztette, amelyet a természetrajzkönyv színes ábrái között látott. Később mégis megbarátkozott vele, talán a szomorú szemét szerette, amellyel mindig anyásan, megbocsátón pillantott rá, talán a sóhajtásai fájtak, miközben elnézett valahova a tapasztalatok mögé, mint aki túlságosan is sokat látott. Mindig forró volt még a lehelete is, s néha mondta, hogy kezeltetnie kellene magát, de neki már mindegy, az ő évei meg vannak számolva; a másik nő, akit fölszedtek, idősebb volt, de még szép és erős, az egykor városba sodródott cselédlányok közül való, és nem ismerte azokat, akik estéről estére a mulatóhelyek füstös zsivaja mögül lesik a szerencsét; a telepen, ahonnan váratlanul előtűnt azon az estén, Gyöngytyúknak csúfolták, mert mindig apróbabos ruhát viselt, s a beszédé-

ben is volt valami pityegős, de Bárány később már nem emlékezett rá, hogy miként is került az asztalukhoz záróra előtt: egyszer csak ott állt, szájában a sután billegő cigarettával. Lehet, hogy a füst csípte a szemét, s attól könnyezett, lehet, hogy megbántották, mert olyasmiről beszélt, hogy otthagya azt a „vadállatot”, végképp otthagya, s miután leült, mindhármukat fölszólitotta, hogy csokolják meg egymást, mert csupán a szeretet ér valamit ezen a világon, a többit vesse fel a dühü... Elifáz nyerítve nevetett a különös szón, az asszony pedig az asztalra borult, feldöntött egy teli poharat, és sírni kezdett. Később azonban, amikor a társaság fizetett, majd fölszedelőzködött, már meghunyászkodva követte őket, mintha rettegne, hogy éjszakára nem fogadja be senki...

Ütközben muzsikusokkal találkoztak, Csörös belekarolt a primásba, és a felemás csapat zajongva sodródott kifelé a városból. Mihelyt hazaértek, Gyöngytyúk csujogatni kezdett, aztán rumot kortyolt, és úgy buzgólkodott a többiek körül, mint egy örömanya az esküvőn. Elifáz nem figyelt többé rá: behúzódott Csörössel a sarokba, nézte a lány szép, keskeny, de kissé hosszú orrát, amelyről a gúnynév rátapadt, eszébe jutott a mese a rókáról meg a gólyáról, akik kölcsönösen vendégül látták egymást, s az egyik lapos edényben, a másik hosszúkás köcsögben tette hozzáférhetetlenné az ingyenséget; a mesére emlékezve a fiúban alattomos szándék virult ki az apjától örökölt természete szerint, és ragaszkodott hozzá, hogy Csörös tányérról nyalja fel a kitöltött rumot; a lány nem is tiltakozott ellene, inkább szomorú beleegyezéssel nézte Elifázt, aztán ajkának ellapult kicsiny korongját a porcelánhoz szorította, és nevetségesen szürcsölni kezdett: még az orrát is belecsüngette az alkoholba, csak hogy a másíknak öröme teljék a játékban, utána azonban hirtelen átkulcsolta a fiú nyakát, és magához húzva őt, rimánkodón mondta:

– Ez itt mindenre megtanít téged, életkém!... Mi értelme elpusztítani magad velem együtt?... Nem látod, hogy odalökött téged a halálnak?... Az én napjaim meg vannak számlálva, de neked élned kell... Szaladj hát el innen, a Szűzanyára kérlek!

Közben a muzsikások mindenféle vidám meg szomorú nótát játszottak, Bárány ismét és újra teletöltötte a poharakat, le akarta itatni Gyöngytyúkot, és az asszony most már mohóbban is ivott; Csőrös a szoba közepére libegett, szoknyáját felcsippentve táncolni kezdett, majd ismét levetette magát a fiú mellé az ágyra, és szomorúan dúdolta:

Ha elmegyek, ne mondjatok rosszat rólam...

Gyöngytyúk kótyagosan is háziasszony óhajtott lenni feleség híján, s fölháborodott azon, hogy nincs tiszta lepedő meg párnahuzat frisset váltani, amint vendéglátáskor dukál; hangja bántó volt, zavaró, ünneprontó, s először a fiút ingerelte fel, aki mögéje lopakodva a kontyára töltötte a tányér alján maradt rumot; az asszony dörzsölni kezdte a szemét, és elsírta magát, hogy haramiák közé került, pedig ő tisztességes-becsületes nő, még ha megszökött is attól a „vadállattól”, aztán karjait a mennyezet felé lendítve hálát adott Istennek, aki idejében figyelmeztette őt, hogy meneküljön ebből a Szodomából. Bárány megriadt, hogy az ostoba fehérnép idecsődíti az egész utcát, talán még a milíciát is a nyakára hozza, s mert hirtelen azt is megérezte, hogy e szókimondó, parasztvérű asszonnal minden terve hiábavaló képzelgés volt, vad düh, sértődöttség és bosszú lobbant föl benne:

– Részeg tyúk! – kiáltotta. – Kotkodácsoló részeg tyúk!

És odaszökellve hozzá, letépte róla a blúzot, aztán a szoknyát, s közben minden mozdulatra nyögött, mintha a lemeztelenítésben élné ki az elmaradt ölelést; körbe-körbe forgatta maga előtt az asszonyt, körme mint öt sarló, még a bőrén is végighasított, s mikor már ott tántorgott a szerencsétlen csupaszon, úgy mellbe lökte, hogy végigesett az ő ágyán, s ott feküdt, szemérmét a kezével elfödve, csúf, rekedt, részeg óbégatással; a muzsikások egyre gyorsabban, hevesebben húzták, hogy elnyomják a hangját; Csőrös épp oda akart ugrani hozzá, hogy takarót vessen a meztelen nőre, amikor csörömpölve beszakadt az ablak, s a döbbenet pillanatnyi csendjében mindannyian tudomásul vették, hogy valaki dörmögő hangon szitkozódik az udvaron; egyikük sem mert mozdulni, csak

az asszony tápázkodott fel, mert megismerte a férje hangját, és úgy, amint volt, látomászerűen kisuhant az ajtón, de akik a szobában rekedtek az ijedelemtől, mindjárt hallották meztelen testének puffanását, mert a váratlan támadó rövid nyelű kőművescsákánnyal rontott be az udvarra, s azt hajította utána.

– Ne nyúljanak hozzá, amíg a mentő meg nem érkezik! – mondta egy férfi, aki pizsamára vett kabátban jött át a szomszédból elemlámpával, és most ott állt az elesett asszony mellett. – Ezt aztán jól elintézték, a hétszentségét!... Úgy eltört a lába, mint a pereg!...

Egyszerre szállt ki a mentő s a milícia kocsija; ismét jegyzőkönyvet vettek fel csendháborítás, sorozatos botránykeltés meg a közerkölcs elleni vétség miatt, két hét múlva Bárány Lajos idézőt kapott a törvényszékre, félévi fogházra ítélték, mivel azonban még nem volt elzárva, feltételeken szabadlábra helyezték, és a börtönbüntetést ötezer lej pénzbírságra változtatták.

Most már félt a tivornyáktól, biztos volt benne, hogy megfigyelés alatt tartják, és inkább a műhelyben aludt szorongva és mindenféle gondoktól gyötörtén, mert még Nánási Róza is feljajgatta a várost; a gyülekezeti vénektől az iskolába szaladt, onnan a milíciára, s kész volt a törvényszéken is tanúskodni ellene, az elvetemült férfi, a „sánta ördög” ellen, aki nem elég, hogy kenyér nélkül hagyta a családját és megszökött, de magához csalogatta, és a paráznság útjára vitte ezt a jámbor gyereket is! Elifáz ugyancsak megijedt, kerülte az apját, s mert a kiskorú bűnözők osztályának őrnagya figyelmeztette, hogy javítóintézetbe kerül ő is, mint a bátyja, visszatért az iskolába, hogy pótolja a mulasztást és leérettségizzék. A tanárok hallgattak arról, amit tudtak, és a fiú azt tódította, hogy Szebenben volt gyógykezelésen, mert ismeretlen természetű betegség támadta meg; sápadtan, önérzetesen ült a padban, kissé lenézve azt a huszonnyolc fiút, akivel járt, s akiről tudta, hogy még nem volt nővel dolga: adódtak azonban csüggedt percei is, amikor úgy érezte, hogy valami régi, meleg érzés kitégett belőle, hogy öreg a többiekhez képest, s valósággal kirí az osztálytársai közül, mint aki többször is megbukott. Elnyűtségenek és

vénségének képzetét egy katolikus kézikönyv adta, amely az önfertőzés pusztításáról szólt, és amelynek fedeléről sápadtan izzó és beesett arcú kamasz nézett az olvasóra egy aggastyán tekintetével. Szünetben két doboz Carpați-ot is kibontott, és megkínálta a fiúkat a bentlakók mosdójában, s azok mintha a füsttől becsicscentettek volna, kissé szédülten kóvályogtak körülötte, és újabb meg újabb kérdéseket tettek fel a szebeni kezelés iránt, mert némelyik közülük megesküdtött volna, hogy többször is látta őt idehaza a városon. Különös kalandokat sejtettek a távolmaradás mögött, s mintha a véletlen őket akarná igazolni, egy reggel sürgősen kihívták a tékozlót történelemóráról, épp felelés közben, és a milicista alhadnagy, aki a kapusfülkében várta őt, közölte, hogy vele kell mennie: ne ijedjen meg, semmi veszély nem fenyegeti, mondta a tiszt, csupán arról van szó, hogy Csörös, akit ringyolkodásért letartóztattak, fertőző beteg, s miután kissé megszorították, kiadta azok nevét, akikkel az utóbbi hónapokban szeretkezett. Egy ideig Elifáz orvosi megfigyelés alatt lesz, kezelést kap, ha szükség lesz rá, aztán hazaengedik. Ebbe kissé már bele is nyugodott, de épp akkor csengettek ki, és az osztályból előzőnlő fiúk még ott találták őt a kapuban a milicista oldalán. Már csupán annyi ideje volt, hogy odaintse a hosszú Vannait, a legjobb barátját, és a fülébe súgja: ha érdeklődnek utána, mondja azt, hogy visszavitték Szebenbe, a tudószanatóriumba, ahonnan megszökött...

Bárány negyedik hete nem tudott semmit a fiáról, és már annyi türelme sem volt, hogy egy-egy órát megjavítson. Úgy érezte, ismét gyötrő, zavaros napokat él át, minden dolga rosszul üt ki, a kamatokat nem hozzák meg időre, talán a pénze is odavész, pedig ő maga még csak felét fizette ki annak a tóközi hurubának, és kölcsönt vett fel esztergepadra, szerszámokra... Ugyanakkor a kirakatokban már kezdtek feltűnedezni az új Pobeda meg Cornavin karórák, a keresete megcsappant, s mindezek tetejébe, az a „hóhér” közkegyelemmel kijött a börtönből, s augusztus óta szüntelen eléje tűnt; kíséerte minden lépését, sőt, a tekintete már nem is csak gunyoros volt vagy fölényes, mint régebb, hanem sötét és fenyegető, látni le-

hetett rajta, hogy valami szörnyűséget forgat a fejében... S ha mindezt a sok kint és bajt számításba vette, még inkább űzte a vágy, hogy legalább Elifáztól tudjon valamit, ha csak annyit is, hogy él-e, s ha igen, hol rejtőzködik; talán nem követett el valami marhaságot?... Órákon át homályos mellékutcákon taszigálta magát végig, majd visszatért, és betült a ragyogó üvegketrecbe; de csak ült, tenyerét a szemére szorítva, s még egy csavart sem érintett meg.

Aztán hír jött a fiúról: a kórházi kapus maga szaladt el a műhelyig, és közölte, hogy Elifáz a bőrgyógyászaton fekszik a 13-as kórteremben, ahonnan nemigen mozdulhat ki; látogatni csak csütörtökön és vasárnap lehet, akkor is csupán az ablakon át társaloghat vele; ő azonban bármelyik este beengedi az órát néhány percre a kórterembe. Bárány huszonöt lejt adott neki, utána kapkodva készülni kezdett; amennyire megkönnyebbült a hírtől, épp annyira meg is ijedt. Nem tudta, mit vigyen be a kórházba, mit szabad ennie a fiúnak, aztán meg azon tűnődött el, hogy miért került a bőrgyógyászatra az a kölyök: leforrázták, megégette magát, vagy kiütés lepte el?... Később, amikor a föld alatti folyosó tejszerű derengésében lépdelt, másféle szorongás fogta el, mert nem látott senkit, még a portást sem, aki az üzenettel megke-reste; a falakon különböző ábrák függtek, riasztóak meg biztatóak egyaránt, és Bárány először úgy sejtette, hogy himlőre, skarlátra, rühatkára meg ilyesmire hívják fel a figyelmet, s annál inkább meglepődött, amikor tovább-bicegve a fal mentén, a mellének szegzett ujj fölött nagy, piros betűkkel ezt látta;

A BUJAKOR NEM VÉGZETES BETEGSÉG,
HA IDEJÉBEN JELENTKEZEL ORVOSNÁL!

Vastag távfűtő vezetékek nyújtóztak a mennyezet alatt, mint gipszbe pólyált óriási lábak, és Bárány már nem csodálkozott rajta, hogy épp ide süllyesztették alá a kórtermeket ebbe a fehéren derengő alvilágba, ahol a betegek elrejtőzhetnek a maguk titkolt betegségével a világ elől. Mikor megtalálta a keresett szalont, s benyitott oda, három ágyat pillantott meg egymás mellett: az ajtó

felőli betegnek, egy ötven év körüli férfinak olyan volt az arca, mintha egy kisgyerek baracklekvárba mártogatott ujjacskájával mázolta volna össze. Az apa odament a fiához, és megállt, kezét összekulcsolva a hasa fölött; Elifáz szótlanul nézte őt, de sem csalódás, sem meglepődés nem látszott rajta, s már azt lehetett hinni, ébren alszik, amikor intett neki, hogy üljön le az ágy végébe; egy ideig ismét ugyanúgy nézte, aztán halkán megszólalt:

– Igaz-e, hogy már rég eltervezte a pusztulásomat, és bosszúból oda akart lökni a halálnak?...

Bárány félrefordult, mintha gyöttrődve gondolkozna; meglepte ez a váratlan szemrehányás.

– Ha azt tettem volna, ebben is csak a magam fájdalmát kerestem volna – szólt suttogva. – Hiszen tudod, mennyire szeretlek...

– Tudom, hogyne tudnám – bólintott a fiú, és lehunyt pillái alól könny szivárgott. – Úgy szeret, mint a kedvelt bűneit...

– Ne légy igazságtalan... Téged őszintén, a szívem legmélyéből szerettelek, már csak a hasonlóságért is...

Elifáz erőlködve fölült az ágyban:

– Miért akar becsapni?!... Nem engem szeretett, hanem a bosszút és a kárörömöt, hogy engem feláldozhat Iliért...

Vádlón meredt az apjára:

– Nem maga dicsekedett el fűnek-fának, hogy engem az Antikrisztus apródjává tesz, mert olyan mélyre kíván jutni a fertelemben, amilyen magasra emelkedett egykor az Úr közelében?...

Bárány elutasítón mosolygott:

– Ha meg akarom botránkoztatni a világot, nincs szükségem segítségre... Meg tudom cselekedni a magam erejéből is... Ne kapkodj hát a másik gyilkossal együtt a torkom felé!...

Ismét erősnek érezte magát; fölállt, és valami diadalmas káröröm lobbant a tekintetében:

– Most könnyű vádaskodni!... De talán elfelejtetted, hogy te magad akartál belekóstolni a bujálkodás mézébe?... Hogy reggeltől estig ott ültél a nyakamon, és követelted, mint kisgyerek a tejet?...

Végre ki akarta adni minden dühét; el akarta osztani minden kételyét és büntudatát.

– Ha ellenem lázadói, attól még nem enyhül a gyötrelmed!... Gondolj hát inkább tested sikoltó örömére, amelyben a tegnap még részed volt; légy boldog, hogy éltél, ha csak egy órát is naponta, de szabad voltál... Ugyanakkor ne felejtse el, hogy én csupán a bűn rettegése alól oldhattalak fel, és nem a bűnhődés alól!...

Figyelte Elifázt, hátha megszólal, s alkalmat ad neki, hogy más oldalról is megvilágítsa a maga igazságát:

– Vagy talán figyelmeztettek volna?... Mondtam volna el, hogy nem vehetsz eleven szentet a kebled alá anélkül, hogy meg ne égetnéd magad?... Riasztottalak volna példabeszédekkel?... Nem, ezt nem akartam: épp elég volt nekem évtizedeken át a tilalomból!... Téged szabaddá akartalak tenni: teljesen szabaddá!...

A fiú az arcára szorította a tenyerét, és csak nyöszörgött ennyi magabiztosság, ennyi gonoszság hallatán:

– Én arra kértém, hogy segítsen rajtam, és szabadítson meg a félelemtől, mert nem érzem férfinak magam, még a szakállam sem serken, és elkerülöm a lányokat... És végül is az apámhoz fordultam, nem egy idegenhez... Maga azonban, ahelyett hogy támogatót volna, belökött a pócegödörbe... És lám, most is hogyan beszél!... Méreg fröcsköl minden szavából!... Mert úgy látszik, a csontjai után a lelke is megrohadt... Menjen hát innen, menjen!...

A hangos sírásra most a másik két beteg is felkönyökölt, az ápolónő pedig besietett a folyosóról, és kivezette a földűlt apát. Bárány szuszogva araszolt a föld alatti folyosón, aztán fölpillantva megtorpant, mert Nánási Róza jött szembe vele, hogy meglátogassa a fiát. Mikor észrevette egykori férjét, a szájához kapott, barna gombszeme kimeredt, és rémülten a fal mellé húzódott:

– Nézd a Sátánt, a Sátánt!... Már a szarvai is előütözték!...

Bárány a kórházi látogatás után egy ideig szerszámot sem vett a kezébe. Nem a fiú kifakadása fájt neki, inkább az bénította meg, hogy túlságosan is hamar történtek a változások, mielőtt még elhasználódott volna az ereje neki is meg Elifáznak is, akit valóban az Antikrisztus apród-

jának szánt, s akit a Sátán csúfondárosan és undorodva a kórházi ágyra hajított. S ha így történt, vajon ennek nem az az oka, hogy amikor pusztító munkájába fogott, a gonoszság mellett maradt őbenne szeretet is meg törekvés arra, hogy minden elvetemültsége ellenére az emberek olykor jónak lássák őt?... Azért segített néha a reászoruló, még ha nem remélhette is pénzének visszaszerzését, mert úgy vélte, hogy a jóságnak ezek a porszemai észrevévdnek a gonosz cselekedetek sötétjében; de csak most döbbsent rá, hogy tévedés volt így bölcselkednie, mert amiként az apostol szerint a hit meghal önmagában jó cselekedetek híján, azonképpen a gonoszság sem tehet az ördög megbízható szolgálójává anélkül, hogy minden percben ne törekednél becsstelenségre... Mivel támadjon azonban ezután, miféle megbotránkoztatást eszeljen ki épp most, amikor ő maga is védelemre szorul ama sötét tekintetű vádló ellen, a gyülekezet kárörvendő vénei ellen, Mária Magdolna szótlán szenvedése ellen, Nánási Róza átkai ellen, a Töközi utca felháborodott lakói ellen, a milícia és a törvényszék ellen, meg azok ellen, akikkel jót tett, és akik most viczorogva fordulnak utána, mert úgy érzik, továbbra is kötelessége volna istápolnia őket?...

Régen, ha a sors elfordította útjait, félrevonulva kérhette az Urat, hogy világosítsa meg őt, és hullasson eléje egy keskeny fénysugarat; most azonban mi módon érintkezhetne gazdájával, aki épp a sötétség alján lakozik?... Naphosszat ült a kocsmában pállottan és szakállasan, s ha szétekintett a füstben és a pohárcsörgésben, még inkább összezavarodott. Már ez a zívajgó nép is nyugölte, már nem is tudta, mit keres közöttük, hisz őt a kényszer taszította ide, mert amióta a fiú elszakadt tőle, testben is meg-szenvedte a sokféle és gyors változást, hiába húzott be vadul egy-egy cselédlányt a mőhelybe, hiába kínált föl mindent valamely házaló asszonynak, mert tehetetlen volt, mintha testének nedvei elapadtak volna a gyötrelmes kórházi jelenet óta. A többszöri hiábavaló próbálkozás után ezt a legsúlyosabb csapásnak tartotta, oly büntetésnek, amelyért tízszeresen is bosszút akart állni; egyelőre azonban nem tudta, mit tegyen, és reggeltől estig itallal kellett kábítania magát!...

Miközben így üldögélt a kocsmában, egy ízben barátságos hangot hallott, amelynek a mélyén részvét rezgett, s amint fölpillantott, szinte elriadt: hosszú, borzas férfi magasodott az asztala fölé; arcbőrébe mintha széndarabkák fűrődtek volna, csontos kezének ujjai gereblyeként ékelődtek egymásba; de ő egyre csak mosolygott, a sokszor megtaposott és mégis boldog emberek mosolyával, s Bárány hol bosszús volt rá, és bele szeretett volna kötni, hol rokonszenvet érzett iránta, és el sem tudta képzelni, hogy a sorsnak melyik rejtett részéből mászott elő ez a csodabogár, akinek a haja olyan volt, mint a piszkos meszelő. Végül érdekelni kezdte őt, intett a pincérnek, hogy hozzon neki egy féldecit, az idegen azonban gyorsan és hevesen rázta a fejét, és még mindig ugyanúgy mosolygott: amióta fölfakadt és buzog benne az öröm forrása, semmilyen alkoholnak sem érzi szükségét, mondta, utána pedig arról beszélt, hogy ismeri Bárányt, hallott a kálváriájáról, s a véletlen talán épp azért vezette ide, hogy segítsen rajta, és olyasmit tegyen érte, amire bárki más képtelen volna.

– De hát ki vagy te, és mit tudsz? – kérdezte Bárány a türelmetlenségtől már szinte mogorván. – Mit kerítesz olyan nagy feneket a dolognak?...

– Én egy boldog ember vagyok, mert tudom, hogy a szellemek világa épp olyan valóság, mint a mi világunk!...

– Hogyhogy épp olyan valóság?... Mit zagyválsz itt össze?... Talán csak nem jártál a túlvilágon?...

Az idegen lehunyta a szemét; látszott rajta, hogy még sok erő van benne, és ragaszkodik saját állításához:

– Igenis jártam, és bármikor átléphetem az élők világának határát, hogy hírt hozzak odaátról!...

Elhallgatott, mint aki egyelőre többet nem akar elárulni; Bárány már zsibbadt volt az alkoholtól, és egyre inkább igyekezett elhítni magával, hogy ez a találkozás nem véletlen; őrajta valóban csak ismeretlen erők segíthetnének, és sosem lehet tudni, kik képviselik ezeket az erőket...

– Az imént azt mondtad, esetleg tehetnél valamit értem – szólta újra, s amilyen kétkedőn, éppoly reménykedően várta a választ, de a torzonborz, mint aki elvesztette a türelmét ennyi értetlenség láttán, a csalódott jötevők

sajnálkozóan megvető mosolyával húzódott el az asztaltól, és az ajtó felé indult; Bárány utánabicegett és elállta az útját.

– Ha beszélni akar a halott lányával, keressen fel a lakáson, a Lerakótelepen, Hátsó utca 8. szám alatt! – mondta az idegen sietve, önérzettel, anélkül hogy rá nézne, és kitérve előre elsietett.

Bárány visszament a pálinkája mellé, átgondolni a különös találkozást. Egy idő óta szinte minden éjszaka álmodott Ilivel, és ébredés után még sokáig hevert emésztő hiányérzettel. Olykor valami illat is megcsapta, puha kezek tapintását érezte az arcán, gyöngye karok szorítását a nyaka körül, és amint kinyújtotta a kezét a takaró fölé, úgy tűnt neki, hogy néhány finom álmofonal is fennakad a kezén, és már tudta, hogy övele találkozott, és egész nap szenvedett, és meg-megtapogatta magát, hogy ismét és újra megbizonyosodjék e találkozás anyagszerű nyomairól. Hát lehetséges volna, hogy üzenetet kapjon tőle?... Régebb sokat olvasott okkult jelenségekről, a magnetizmusról, a spiritizmusról s más hasonló misztikus dolgokról, és kíváncsisága szerint talán már akkor belemerült volna a titkok tanulmányozásába, ha nem tér meg, ha a krisztusi fény el nem úzi azokat az árnyakat, amelyeket akkor a sötétséghez tartozónak hitt; de hátha most épp az ő megváltozott helyzete, átalakult és a sátánnak alárendelt lelke teszi lehetővé, hogy átbújhasson, ha csak egy pillanatra is, a sötétség fekete és tömörszerű falán, s találkozzék halott lányával...

Másnap este fölkereste a furcsa embert, messze túl a városon, a járványkórház mögött, ahol néhány bérház tűzfala komorlott a Szamos szeméttel feltöltődött partján; amikor a Hátsó utca 8. szám alatt fölszuszogott az egyik ilyen ház negyedik emeletére, és alápillantott, homályos udvart látott odalenn, amelynek alján deszkák, nyirkos kövek, edények s mindenféle eldobált kacatok heverték, mint egy elapadt és betömésre szánt kút mélyén. A 13-as ajtónál kopogtatott, várt egy ideig, utána a kulcsaival is megzörgette. Végül eléjött a mágus, szakadt házikájtban, lábát papucs helyett vastag gyapjúzokniba bújtatta, fején törülközőből összefércelt turbán volt, s annak a közepén kék üvegsillag. Most is ugyan-

úgy mosolygott, mint a kocsmában, de beszéd helyett mutogatott, és többször is hátraintett a tekintetével, amiből Bárány megértette, hogy a szellemvilág ügynöke al-bérletben lakik; de a spiritiszta ezen is át akart mosolyogni, nehogy a vendégben bizalmatlanság ébredjen iránta, és ezután meg sem lepődött azon, hogy kézen fogva vezeti őt, puha léptekkel és cinkosán egy spanyolfal mögé, ahol rossz dívány nyújtzkodott, és középpütt alacsony asztalka állt, amelynek a lábához késsel meghegyezett tintaceruza volt kötözve.

– Csupán a régen megholtak szellemeit készítetem írásra, akik már a túlvilág magasabb szféráiban lebegnek – súgta a meszelőhajú. – A mi kedveskénk azonban a saját hangján fog üzeni, és én nemsokára kapcsolatba is lépek vele, csak egy kis türelmet kérek... Egy icipici türelmet, amíg előszólítom...

Azzal végigfeküdt a díványon, és lehuntya a szemét; Bárány érezte, hogy az izgalomtól jeges hűvösség húzódik föl a gyomra tájékáról a mellébe, ott pedig hirtelen megfeszül, mintha forró párává alakulna át, úgy hogy még a lélegzete is elállt; a férfi egy ideig lehunty szemmel feküdt, kétoldalt halottként csüngette alá a kezét a díványról, arcából szétszivárgott a vér, beesett szemének gödreit kék árnyék töltötte ki. Valahol a szomszéd szobában, ahol kézen fogva átvezette őt a spiritiszta, beteg férfi nyögött fel, és a fekvő mágus, mintha ettől kapott volna indítékot, mozgatni kezdte az ajkát, arcán gyötrődés és nyugtalanság hullámai tódultak át, és kimosták szemgödreiből a megülepedett sötétséget; a túlvilági vergődés után ábrázata kisimult, ismét földerengett rajta a mosoly, és suttozva beszélni kezdett:

– Jöjj hát, kislány, bátran, és szólalj meg... Jöjj, Bárány Ilona szelleme!... Úgy látom, kissé fázol, kedves... De ne félj, mert édesapád vár itt reád... Mondd el hát neki az üzenetedet... Igen, igen, értem, hogyne érteném... Tehát térjen vissza a hitéhez, amíg el nem veszi lelke üdvösségét... És ha veled találkozni akar, ne szomorítsa többé az Úr Jézust, ne szegődjék a sátán szolgálatába, és ne akarja, hogy te naponta vigasztalanul sírdogálj...

Utána még sok mindent mondott a fekvő férfi, egyre szaporábban, egyre érthetlenebbül, és mikor megébredt,

megrázta magát, mint a fázós kutya. Az órák már fél lábon állt, és facsaró víz volt, valósággal szédült a rosszulléttől, mert egészen más történt, mint amire várt: ahelyett, hogy a szellemidéző gyógyírt talált volna régóta izzó fájdalmára, savba mártott szavakkal érintette a sebeit, és még kétségbeesettebbé tette őt... Ha Ili azt követeli, hogy ő térjen vissza az Úrhoz, akkor miért volt az önmegtagadó remeteélet, amikor már odajutott, hogy valóban sáskát is ehetett volna: miért volt a lázadó kétségbeesés, a kicsapongó és parázna élet kálváriája?... Miért hempergett meg a mocsokban, és taposott át a tiszták lelkén?... Miért lökte oda a sátánnak a legszerettebb fiút, mint Izsák a máglyarakásra Jákobot, noha tudta, hogy az ő kezéből nem repül majd ki a kés, és az ördög, ha undorodva és csúfondárosan is, de elfogadja majd az ő áldozatát?... És hova lesz a szembeszegülés büszkesége, ha másodszer is térdre borul, és fejét a mennyei zsámolyhoz verdesi?...

Lefeküdt, és három napig ki sem mozdult a műhelyből; nem evett és nem ivott, és a szenvedés óráiban a megaláztatásnak és a gúnyolódó számonkérésnek egy másik jelét fedezte föl magán, azt a sebet, amely megnyílt a térde tájékán, szinte emlékeztetve őt nyomorúságos életének kezdetére, amikor hidegleglősen feküdt egy ismeretlen padláson, és a húga, Erzsike hordott fel neki táplálékot a gazdasszonyától, akinél szolgált; de eszébe idézte a megtérés óráit és napjait is, s az első prédikációkat, amelyekbe éneklő hangon beleszövögette a maga kálváriáját; látta a későbbi bizonyágtevő utakat, amikor már füzetbe írta saját verseit, és magával vitte, hogy az ige a költészet szárnyain emelkedjék föl a lelkekhez:

*És jött undok folyadék testemből
huszonhat seben át,
Nappal és éjjel tíz kerek esztendőn
át...*

Lehunyta a szemét, és várta, hogy sorra a többi seb is megnyíljon rajta, hogy fölbomoljanak a hegek, és mielőbb elszivárognon belőle az élete...